

Markos Valéria¹, Bukovszki Péter², Wágner Tamás³, Pári András⁴

A jövedelem és életszínvonal alakulásának vizsgálata 2020 novemberre és 2025 júniusa között Magyarországon

¹ Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS), kutató-elemző; MTMT-azonosító: 10053986

² Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS), kutató-elemző; MTMT-azonosító: 10099626

³ Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS), kutató-elemző; Makovecz Campus Alapítvány (MCA)

– Collegium Professorum Hungarorum (CPH), kutató; MTMT-azonosító: 10067284;

levelező szerző: Wágner Tamás, wagner.tamas@koppmariaintezet.hu

⁴ Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS), tudományos elnökhelyettes; Pázmány Péter Katolikus Egyetem,

Bölcsészettudományi Kar, egyetemi tanársegéd; Makovecz Campus Alapítvány (MCA)

– Collegium Professorum Hungarorum (CPH), kutató; MTMT-azonosító: 10039877, ORCID: 0000-0002-3098-9863

DOI-hivatkozás: <https://doi.org/10.63582/KAPOCS.2025.3-4.2>

Absztrakt

A jövedelmi helyzet és az életszínvonal között egyértelmű kapcsolatot állapít meg a témával foglalkozó szakirodalom, ugyanis az életszínvonalra az egyik leginkább ható tényező az egyének és a családok jövedelmi helyzete. Ugyanakkor a kapcsolat erősségében, a külső tényezők hatásaiban, a demográfiai háttér és a különböző élethelyzetek befolyásának erejében nincs kutatói konszenzus. Tanulmányunkban azt vizsgáljuk, hogy a vizsgált közel öt év során hogyan alakult a magyar társadalom jövedelmi helyzete és életszínvonala, hogyan változott a két tényező közötti kapcsolat, továbbá hogy az életkor, a gyermeknevelés hogyan befolyásolták ezeket a változásokat, illetve ezeknek a változásoknak az észlelését. A Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (továbbiakban: KINCS) longitudinális trendvizsgálatra épülő kutatásai során az elmúlt közel öt évben hónapról hónapra vizsgáltuk a magyarok jövedelmének és életszínvonalának alakulását 1000 fős, a tizennyolc éves és idősebb lakosságra nem, kor, településtípus és iskolai végzettség szerint, reprezentatív adatbázisokon. Eredményeink alapján jól kirajzolódnak az elmúlt közel öt év során kialakuló tényezők pozitív és negatív hatásai a jövedelmi helyzetekre és az életszínvonalra, miközben a jövedelem és az életszínvonal kapcsolatát a gyenge, pozitív korreláció jellemezte, mindamelllett, hogy láthatók olyan jövedelmi-életszínvonalai csoportok is, amelyeknél elvált egymástól a két vizsgált tényező. Tanulmányunk jelentőségét a longitudinális jellege folytán átölelt széles időintervallum adja, amelynek segítségével jól nyomon követhetők a gazdasági, társadalmi és globális tényezők hatásai a magyar emberek és családok jövedelmi helyzetére és életszínvonalára. Tanulmányunk limitációját az adja, hogy a bemutatott kérdésköröket a legtöbb esetben egy változóval operacionalizáltuk, és nem volt lehetőségünk az ismételt adatfelvételeknél egy-egy háttérváltozó vagy vizsgált tényező dimenzióinak a kibontására.

Kulcsszavak: jövedelem, életszínvonal, életkor, gyermeknevelés

Abstract

Relevant literature establishes a clear connection between income status and standard of living, as one of the factors that most strongly affects the standard of living is the income situation of individuals and families. However, there is no research consensus on the strength of the relationship, the effects of external factors, the influence of demographic background and different life situations. In our study, we examine how the income situation and standard of living of the Hungarian society have developed over the nearly five years under study, how the relationship between the two factors have changed, and how age and child-rearing have influenced these changes and the perception of these changes. During the

longitudinal research conducted by Mária Kopp Institute for Demography Families (hereinafter referred to as KINCS), we have examined the trend of income and the standard of living of Hungarians, month by month for the past five years, on a sample of 1,000 people, representative of the population aged 18 and over in terms of gender, age, settlement type and educational level. Based on our results, the positive and negative effects of factors developing over the past five years on income situations and living standards are clearly visible, while the relationship between income and living standards was characterized by weak positive correlation; however, certain groups of individuals categorized by income level and living standards can be observed where the two examined factors diverged. The significance of our study lies in the wide time interval covered by its longitudinal nature, which allows us to clearly track the effects of economic, social and global factors on the income situation and living standard of Hungarian people and families. The limitation of our study is that in most cases the presented issues were operationalized with a single variable, and we did not have the opportunity to expand the dimensions of a background variable or examined factor in the repeated data collection.

Keywords: income, standard of living, age, child rearing

Bevezető

Tanulmányunk célja a magyar népesség jövedelmi helyzetének és életszínvonalának 2020 novemberében és 2025 június között bekövetkező változásának longitudinális vizsgálata, illetve ezen esetleges változások okainak feltárása. Elsőként áttekintjük a jövedelem és az életszínvonal fogalmával és kutatásával kapcsolatos hazai és nemzetközi szakirodalom fontosabb megállapításait, megkísérelve ezen fogalmak meghatározását. Ezt követően megvizsgáljuk a kérdést abból a szempontból, hogy a következő tényezők milyen hatást gyakorolhattak a jövedelem, illetve az életszínvonal változására: koronavírus-járvány, orosz–ukrán háború,

életkor, gyermekes családok. A KINCS longitudinális trendvizsgálata 2020 novemberében indult, így az azóta eltelt közel öt évben hónapról hónapra ugyanazon kérdések mentén vizsgáljuk a magyarok jövedelmének és életszínvonalának alakulását (N = 1000). Elemzésünk arra terjed ki, hogy hogyan jár együtt az életszínvonal és a jövedelem változása az egyes hónapokban, illetve beazonosítunk kilenc csoportot a jövedelem és az életszínvonal mentén, és vizsgáljuk ezeknek a csoportoknak az alakulását az elmúlt öt év folyamán. Végül társadalmi háttértényezők mentén vonunk le megállapításokat.

A jólét nyomában: a jövedelem és az életszínvonal vizsgálatának kérdései

A fejlett országokban a jólét¹ minél magasabb szintje és annak lehetőség szerinti folyamatos emelkedése az életminőség alapvető attribútumának számít (Ivány 2017). A fogalmat sokan a gazdasági fejlődéssel társítják, párhuzamot vonva ezáltal egy adott ország gazdasági teljesítménye és az egyéni jólét között (Ringen 1991, Kopp és Kovács 2006). Mivel a gazdasági fejlettség viszonylag jól kvantifikálható fogalom, így számos olyan mutató áll rendelkezésünkre, amelyek együttes vizsgálata jól kirajzolja egy ország gazdasági teljesítőképességét.

Ezek közé tartozik a GDP (bruttó hazai termék), a GNI (bruttó nemzeti jövedelem), továbbá az ezeknél összetettebb HDI (Human Development Index, emberi fejlettségi index vagy humán fejlettségi mutató) (Nyitrai 1998). A HDI három dimenzió mentén méri egy ország emberi fejlettségi szintjét: születéskor várható élettartam, iskolázottság és egy főre jutó jövedelem (KSH 2008). Noha ezek a – jobbára makroszintű – mutatók (leggyakrabban a GDP), a közbeszédben gyakran a jólét indikátoraiként jelennek meg, az egyes egyének tényleges

¹ Jelen publikációban a jólétet anyagi értelemben vett jólétet (*welfare*) értünk, nem pedig jóllétet (*well-being*), noha az életminőség (*quality of life*) összetevői között mindkettőt megaláljuk.

életszínvonalának mérésére nem, vagy csak korlátozottan alkalmasak (Varga és Csiszárík-Kocsir 2023, R. Fedor et al. 2025).

Az életszínvonal a megélhetésnek, a gazdasági és társadalmi szükségleteknek a jövedelem által biztosított mértéke (Mihály et al. 2017), amit a társadalomtudomány szemszögéből úgy határozhatunk meg, mint azt a szintet, amelyen (és amilyen minőségben) az egyén képes kielégíteni a szükségleteit (az alapvető és nem alapvető szükségleteket, így a táplálkozás, öltözködés, lakhatás stb. iránti szükségleteit). Az életszínvonal egyik legfontosabb meghatározójának pedig a jövedelem nagysága tekinthető. A jövedelem nagysága és változása sokféle módszerrel vizsgálható, ugyanakkor az ezzel kapcsolatos (szenzitívnek számító) kérdések esetében az adatfelvételek során gyakran magas a válaszmegtágadás aránya (Bodor-Eranus et al. 2018). Gyakran alkalmazott módszer a szubjektív anyagi helyzet felmérése, amikor nem konkrét összegre vagy összegkategóriára kérdezzük rá, hanem a válaszadó jövedelmének változásával kapcsolatos percepcióját mérjük (Hajdu és Hajdu 2013). Ennek értékelésekor azonban figyelembe kell venni, hogy az ember az életkörülményeit általában másokhoz viszonyítva értékeli, nem objektív szempontok alapján — vagyis az egyén elégedettségét az határozza meg, hogy jobbnak vagy rosszabbnak ítéli-e meg anyagi helyzetét egy (választott vagy vágyott) referenciacsoporthoz képest. Így referenciacsoportja jövedelemnövekedését társadalmi státuszcsökkenésként élheti meg, ezáltal szubjektív jólléte csökkenését érzékeli (Layard et al 2010).

A szubjektív hatásokat kiküszöbölendő, meglehetősen pontos mérőeszköznek számít a rendelkezésre álló személyes jövedelem mutatója, amely a háztartás fogyasztási kiadásait és megtakarításait fedező, adók és járulékok levonása után megmaradó jövedelemtömeget jelenti (Havasi és Altorjai 2005). Utóbbi lényeges szempont, hiszen az adók és az állami transferek jelentősen befolyásolják a jövedelemszint alakulását, hazánkban pedig a családtámogatások – mint a családi adókedvezmény vagy a huszonöt év alattiak szja-mentessége – sok esetben az adórendszeren keresztül érvényesülnek, közvetlenül növelve a nettó bért, így ezeket is lényeges figyelembe venni a jövedelemváltozások értékelésekor (Székely és Agócs 2023).

Az életszínvonal azonban – mint fentebb már utaltunk rá – tágabb fogalom a jövedelemnél, hiszen a jövedelem mellett a kiadások és a fogyasztás szintje is jelentősen befolyásolja (Easterlin 2000, Wolf et al. 2022). Könnyen belátható például, hogy csökkenhet az egyén életszínvonala, amennyiben jövedelme stagnál vagy annak növekedési üteme alatta marad kiadásai növekedésének (pl. emelkedő hiteltörlesztési részletek, váratlan betegség), vagy az infláció mértékének, hiszen utóbbi eset azt eredményezi, hogy a jövedelme azonos hányadából kevesebb terméket tud megvásárolni – ahogyan ez az ukrajnai háború és az azt követő áremelkedési hullám hatására Európa-szerte tapasztalható volt (Lokshin et al. 2023, KSH 2025).

Az életszínvonalat ezzel együtt gyakran jobban tükrözi a háztartás anyagi helyzete, mint az egyén jövedelemszintje, hiszen az egyéni jövedelmek és kiadások egy fedél alatt élők (vö. családok) esetében általában összeadódnak (Varga és Csiszárík-Kocsir 2023). Az életszínvonal tehát alapvetően az anyagi természetű, vagyis materiális szintet jelenti, amelyet az egyén jövedelmi helyzete mellett a vele egy háztartásban élők (családtagok) anyagi helyzete is befolyásol. Ez azonban nem jelent lineáris arányosságot, vagyis, ha X háztartás jövedelme kétszer akkora, mint Y -é, ebből nem következik, hogy a jóléte (életszínvonala) is kétszer akkora lesz, hiszen a háztartás nagysága (a tagok száma), fogyasztásszerkezete, kiadásaik összetétele és szintje jelentősen eltérőek lehetnek.

A jólét szintjére következtethetünk a fogyasztási szokásokat felmérő kutatásokból is, mint amilyenek a háztartások fogyasztásszerkezetét, jövedelmi helyzetét középpontba helyező, általában longitudinális (gyakran paneljellegű) vizsgálatok, ezek közé tartozik többek között a Tárki Háztartási Monitora (Tóth 2016) vagy a Nézőpont Intézet fogyasztói barométere. Utóbbi a háztartások elkölthető pénzmennyiségét három forrásból határozza meg: a háztartások jövedelme, hitel- és kölcsönfelvételeik és az általuk felhasznált megtakarítások. Ezek felhasználása óvatos, de fontos következtetések levonására is alkalmas a háztartások jövőbeli várakozásaival kapcsolatban: a megtakarítási hajlandóság csökkenése például optimizmusra adhat okot, ellenkezője viszont a bizonytalanságérzet növekedését jelezheti (Nézőpont Intézet 2024).

A jövedelem és az életszínvonal változására ható tényezők

Koronavírus-járvány

A koronavírus-járvány kitörése és a nyomában járó lezárások, illetve korlátozások jelentős hatást gyakoroltak az emberek anyagi helyzetére és testi-lelki egészségére egyaránt. Előbbi tekintetében fontos kiemelni, hogy a járvány gazdasági-társadalmi hatásaiban eltért a korábbi világjárványoktól (pl. spanyolnátha), köszönhetően a globális ellátási láncok kialakulásának (Maurer 2021). A korlátozó intézkedések elrendelésével világszerte számos iparág (turizmus, vendéglátás, szórakoztatóipar), termelőüzem és szolgáltató tevékenység állt le, amely jelentős gazdasági kihívás elé állította az érintett országokat (Tóth és Hudácskó 2020). A korlátozásokat különösen a turizmus, a járműgyártás és a vendéglátás szenvedte meg: több hétre leállt a termelés, vendéglátóhelyeket és boltokat kellett bezárni, amelyek munkahelyek megszűnésével is jártak (Molnár et al. 2021).

Ennek következtében a koronavírus-járvány sokkal jobban befolyásolta a lakosság megszokott életmódját, mint a korábbi világjárványok (Maurer 2021). Ezt jól mutatja többek között az a tény is, hogy 2020-ban globálisan a közepes jövedelműek létszáma 54 millió fővel csökkent (főként Dél- és Kelet-Ázsiában, valamint a csendes-óceáni térségben), a legalacsonyabb jövedelműek száma pedig 131 millió fővel növekedett (Dél-Ázsia, szubszaharai Afrika). Ezzel pedig utóbbiak száma elérte a 803 millió főt, szemben a korábban becsült 672 millió fővel. Összességében véve a járvány világszinten kifejezetten kedvező folyamatokat tört meg, hiszen 2011 és 2019 között a közepes jövedelműek száma 899 milliőről 1335 milliárd főre nőtt, míg az alacsony jövedelműek száma 1081 milliárd főről 691 millióra csökkent (Rakesh 2021).

Nem véletlen tehát, hogy a koronavírus-járvány időszaka alatt számos hazai és nemzetközi kutatás vizsgálta azt, hogy hogyan hatott a járvány az emberek jövedelmi helyzetére és életszínvonalára, azon belül is elsősorban az észlelt jövedelemre. A hazai kutatások közül érdemes kiemelni a KINCS által még a koronavírus-járvány első hulláma idején, 2020 áprilisában lefolytatott reprezentatív kutatást, amelynek során telefonos lekérdezéssel 1000, tizennyolc évnél idősebb embert kerestek meg. Ebből többek között kiderült, hogy a legtöbben

beosztással jól kijöttek jövedelmükből (41%), közel azonos arányban voltak azok, akik épphogy kijöttek a jövedelmükből (23%) vagy gond nélkül éltek (21%), és mindössze 10% volt azok aránya, akiknek hónapról hónapra anyagi gondjaik voltak (Baraté et al. 2020).

Nemzetközi téren figyelmet érdemel egy kilenc fejlődő országot (Burkina Faso, Ghána, Kenya, Ruanda, Sierra Leone, Banglades, Nepál, Fülöp-szigetek és Kolumbia) lefedő és tizenhat háztartási felmérésből összegyűjtött, több mint 30 ezer ember adatain alapuló kutatás, amely kimutatta, hogy a háztartások rendkívül eltérő mértékben (8 és 87% között, medián: 68%) tapasztaltak jövedelemcsökkenést 2020 tavaszán (Egger et al. 2021). Szintén a koronavírus-járvány háztartásokra gyakorolt hatását vizsgálta egy négy európai országra (Belgium, Olaszország, Spanyolország és Egyesült Királyság) kiterjedő kutatás is, amely az európai adó-járulék modellt (Euromod), a koronavírussal kapcsolatos háztartási felméréseket és munkaerőpiaci adatokat használt fel. A kutatók arra a következtetésre jutottak, hogy míg a jövedelmi szegénység mindegyik országban növekedett (a jövedelmek 16–26%-kal csökkentek), addig a jövedelmi egyenlőtlenség nagyjából változatlan maradt (Cantó et al. 2021).

Orosz–ukrán háború

Az orosz–ukrán háború jövedelmekre és életszínvonalra gyakorolt hatása sok tekintetben hasonló a koronavírus-járványéhoz (hirtelen bekövetkező negatív hatás), azonban itt az ellátási láncok és a gazdasági kapcsolatok megszakadása a fokozódó szankciós politika miatt tartósabbnak látszik, mint az előbbi esetében. Ez pedig elhúzódó negatív hatásokat feltételez nemcsak a harcoló felek országaiban (Obrizan 2022, Zvonovsky 2024), hanem az egész világon. Utóbbit jól mutatja az Eurobarometer 2022 őszi felmérése is, amely szerint – Svédországot leszámítva – valamennyi uniós tagállamban szinte valamennyi válaszadó számára a növekvő megélhetési költségek jelentik a legfontosabb kérdést (93%), még azok is a leginkább a megélhetési költségek miatt aggódtak, akiknek korábban nem voltak gondjaik a számlák kifizetésével (91%). Azok közül viszont, akiknek az életszínvonaluk csökkent, a második legnagyobb aggodalmat

(90%) a szegénység és a társadalmi kirekesztődés jelentette. A válaszadók 46%-a számolt be jövedelemcsökkenésről, és 39%-uk számolt ezzel 2023-ra. Mindössze 14% azok aránya, akik nem vártak negatív változást. Megélhetési nehézségekkel elsősorban Bulgáriában (75%) és Görögországban (79%) küzdöttek, míg ennél jóval alacsonyabb mértékben a nyugat-európai országokban, például Svédország (13%), Dánia (13%), Finnország (16%), Luxemburg (19%) (European Union 2022).

A Pew Research Center 2023 tavaszi, a világ különböző részeiről huszonnégy országot vizsgáló kutatása pedig a háború elhúzódó negatív gazdasági hatásait mutatja: mindössze két országban (India, Mexikó) állították többségében az emberek azt, hogy jó a gazdasági helyzet, miközben átlagosan a válaszadók 70%-a számolt be negatív gazdasági helyzetről (Clancy és Lippert 2023). Ebből az időszakból Magyarországra vonatkozóan kiemelhetjük a Századvég lakossági konjunktúraindexét (Századvég Sajtószoba 2024) vagy a Nézőpont Intézet Fogyasztói Barométerét (Nézőpont Intézet 2023). Míg a Századvég lakossági konjunktúra-indexe a 2023 tavaszi hónapokban a háború előtti, jellemzően egyszámjegyű, negatív értékek helyett ekkor -18 és -19 körül ingadozott, addig a Nézőpont Intézet Fogyasztói Barométere szerint 2023 szeptemberében a háztartások csak 21%-a számított jövedelemnövekedésre, viszont 2023 decemberében már 51%-a, és ezzel párhuzamosan 58%-ról 30%-ra csökkent a stagnálást várók aránya. Mindegyik igazolja a háborúból fakadó negatív gazdasági hatások elhúzódó jellegét, amely a jövedelemre és az életszínvonalra egyaránt kihat.

Életkor

Az életkor és a jövedelem- vagy életszínvonal-változás észlelése közötti kapcsolat vizsgálata tekintetében elsősorban olyan kutatásokból célszerű kiindulnunk, amelyek a jövedelmi helyzettel való elégedettséget (*income adequacy*) vizsgálják (Ilmakunnas et al 2024). Habár ezekből csak közvetetten tudunk következtetéseket levonni a jövedelemváltozás észlelésére vonatkozóan, azonban az látszik, hogy az életkor döntő jelentőséggel bír. A témát már több mint száz éve kutatják, és közmegegyezés uralkodik annak kapcsán, hogy

a relatív jövedelmi szegénység² kockázata a fiatal felnőttek esetében a legnagyobb, míg öregkorban a legalacsonyabb. Ez alapján az idősek a saját anyagi helyzetüket az általános várakozásokhoz képest jobbnak látják (Ilmakunnas et al. 2024). Utóbbi feltételezést erősíti meg egy horvát kutatás, amelyet a European Social Survey ötödik hullámára támaszkodó, 1121 válaszadó adatait tartalmazó minta alapján folytattak le és amelynek során azt állapították meg, hogy a jövedelmi helyzetükkel leginkább az idős válaszadók vannak megelégedve, szemben a középkorúakkal és a fiatal felnőttekkel. Mindezt annak ellenére, hogy előbbieket jellemzően alacsonyabb jövedelemmel rendelkeznek (Žiković 2020). Noha itt nem a jövedelemváltozás észleléséről van szó, joggal feltételezhető, hogy mivel az idősek általánosságban elégedettebbek a saját jövedelmi helyzetükkel, jobban is érzékelik az abban bekövetkező kedvező változást, illetve inkább állítják azt, hogy nőtt a jövedelmük, mint a fiatalabbak. Ez tulajdonképpen az életszínvonalra is kiterjeszthető, hiszen ötven év felett a szükségletek, elvárások és kilátások Mihály és munkatársai (2017) szerint már nem nőnek. Ennek alapján pedig arra lehet következtetni, hogy az idősek az életszínvonalban bekövetkező kedvező változást a fiatalabbnál is jobban érzékelik.

A gyermekes családok helyzete

A gyermekes családok és a jövedelem- vagy életszínvonal-változás észlelése kapcsán érdemes abból kiindulni, hogy a hazai és a nemzetközi szakirodalomban uralkodó álláspontnak számít az a megállapítás, hogy a gyermekvállalás – és -nevelés – a különböző mértékű kormányzati transzferek ellenére is jelentős költséggel jár a családok számára, aminek következtében a gyermekes családok jövedelmi helyzete, szegénységi kockázatnak való kitettsége általában rosszabb, mint a gyermektelen háztartásoké (Kalish 2016; Bradshaw et al. 2006; Reizer 2011; Spéder 2005).

Magyarországon a KSH statisztikái szerint 2023-ban a gyermekes háztartások egy főre jutó bruttó jövedelmének havi átlaga (241 ezer forint) 20%-kal elmaradt az összes háztartás átlagától, míg a gyermekteleneké (362 ezer forint) 20%-kal meghaladta azt. A három vagy többgyermekes családok

² Jövedelmi szegénységről akkor beszélünk, ha az illető személy havi jövedelme nem éri el a mediánjövedelem minimum 40%-át.

esetében az egy főre jutó bruttó jövedelem az átlag 64%-át tette ki (KSH 2024). Ehhez pedig szorosán kapcsolódik az a kérdés, hogy vajon hogyan látják az egyes háztartások egy váratlan, nagyobb összegű kiadás kifizetésének a lehetőségét. E tekintetben a KSH 2011-es és 2016-os adatait³ hozhatjuk fel példaként, amelyekből az látszik, hogy a gyermekes háztartások számára egy váratlan, nagyobb összegű kiadás valószínűsíthetően megterhelőbb, mint a gyermektelen háztartások esetében. Azonban ezen a kedvezőtlen alaphelyzeten az állami családpolitika – a különböző családtámogatási intézkedések révén – képes változtatni: 2016-ban már a kétgyermekes háztartások helyzete – köszönhetően annak, hogy a havi átlagos jövedelem éppen ebben a körben nőtt a legnagyobb mértékben – érzékelhetően jobb volt, mint a gyermektelen

háztartásoké (KSH 2017: 74). Nem véletlen tehát, hogy a 2016-os mikrocenzus adatai⁴ azt mutatták, hogy a gyermekes háztartások összességében véve jobban meg voltak elégedve az anyagi helyzetükkel, mint a gyermektelenek (Mikrocenzus 2016). Mindezekből az adatokból arra lehet következtetni, hogy ebben a körben az objektív jövedelmi helyzet mind az anyagi helyzettel való elégedettségre, mind a jövedelem-, illetve életszínvonal-változás észlelésére kihat. Ennek alapján pedig azt mondhatjuk, hogy ha a gyermekes családok objektív jövedelmi helyzete a gyermektelen családokhoz képest a megelőző időszakban érdemben javult, akkor a gyermekes családok valószínűsíthetően jobban érzékelik a jövedelmükben, illetve az életszínvonalukban bekövetkező kedvező változásokat, mint a gyermektelen családok.

Módszertan

A KINCS longitudinális trendvizsgálata 2020 novemberében indult. Az azóta eltelt közel öt évben hónapról hónapra⁵ ugyanazon kérdések mentén vizsgáljuk a magyarok jövedelmének és életszínvonalának alakulását. A kérdőíves felmérés minden esetben 1000 fő telefonos (CATI) megkérdezésével történt⁶, az eredmények minden adatbázis esetében reprezentatívak a tizennyolc éves és idősebb lakosságra nem, kor, településtípus és iskolai végzettség szerint. Az elemzés során az alapmegoszlások időbeli változásait követjük nyomon a jövedelmekben és az életszínvonalban bekövetkezett változások tekintetében. Emellett a jövedelem és az életszínvonal közötti kapcsolatot is vizsgáltuk, egyrészt a két változó közötti korrelációval, másrészt a két változó kategóriáiból képzett csoportok arányainak változásaival. Végül keresztábra-elemzéseket végeztünk, kiemelve az életkorcsoportok és a kis-korú gyermekek nevelésének jelentőségét a jövedelem és az életszínvonal változásaiban. Az adatokat SPSS adatelemző program segítségével elemeztük.

A tanulmány során két kérdést vizsgáltunk ötvenhárom adatfelvétel adatbázisain keresztül a 2020 novemberre és 2025 júniusra közötti időszakban, mely kérdések a válaszadók jövedelmi helyzetére és életszínvonalára vonatkoztak. A jövedelem változásaira vonatkozó kérdésünk („Hogyan változott az ön jövedelme az elmúlt egy hónapban?”) esetén a válaszadók egy háromfokozatú skálán válaszolhattak („1 = nőtt, 2 = nem változott, 3 = csökkent”). Az életszínvonalra vonatkozó kérdés esetén („Hogyan változott az ön életszínvonalja az elmúlt egy hónapban?”) szintén egy háromfokozatú skála („1 = javult, 2 = nem változott, 3 = romlott”) alapján válaszolhattak a megkérdezettek. Mivel a jövedelem és az életszínvonal változásaira vonatkozó kérdéseinket egyéni szinten tettük fel, ezért a családok vagy háztartások összes jövedelmének változásait és ennek hatásait az életszínvonalban bekövetkezett változásokra nem állt módunkban figyelembe venni az elemzések során.

³ A későbbi, KSH által kiadott Magyarország-kiadványok a váratlan, nagyobb összegű kiadás kifizetésének lehetősége kapcsán már nem tartalmaznak háztartások típusai szerinti bontást, ezért használtuk a jelen adatokat.

⁴ A 2011-es és 2022-es censusokkal kapcsolatos kiadványok nem foglalkoznak a gyermekes háztartások anyagi helyzetének elégedettségével, ezért használtuk a jelen adatokat.

⁵ 2021 novemberében, 2022 márciusában és 2023 októberében nem történt adatfelvétel.

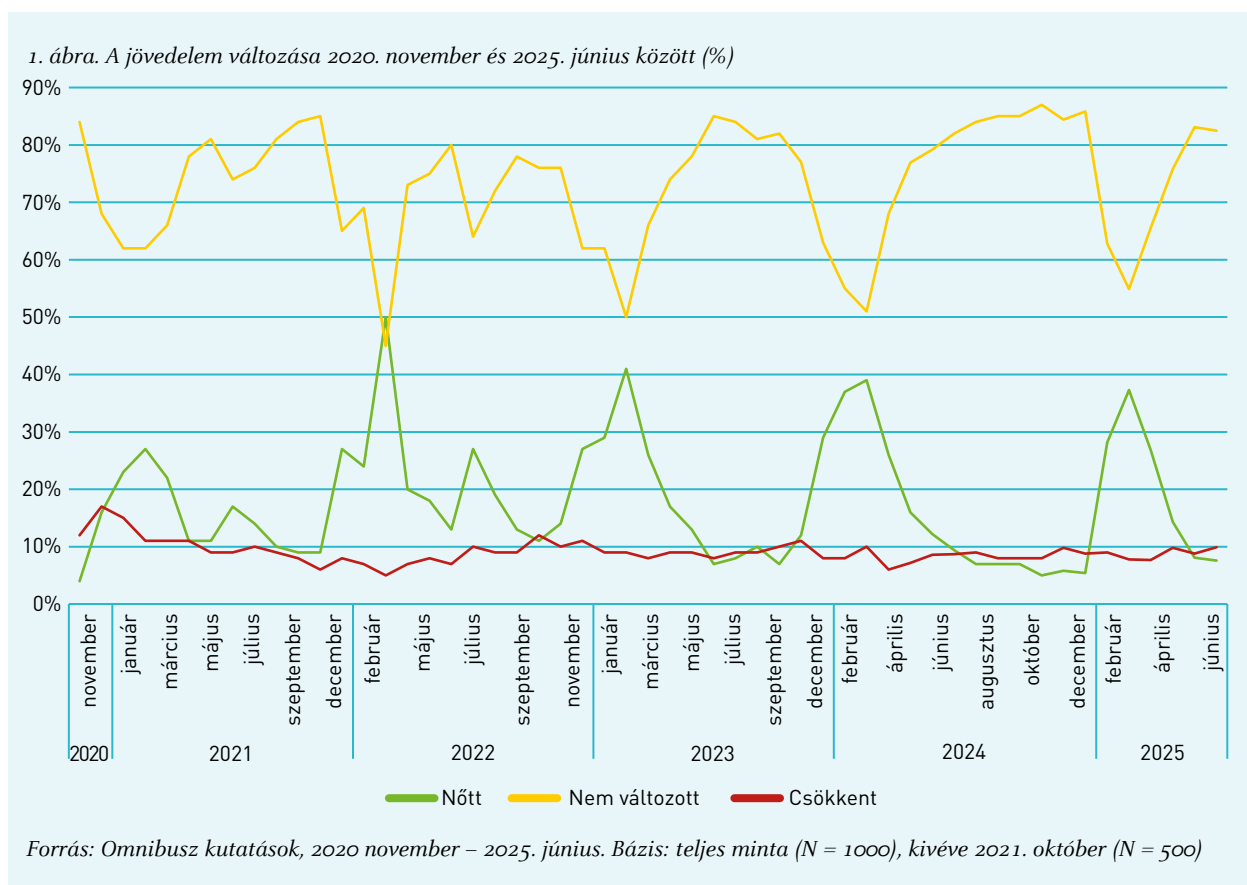
⁶ Kivéve 2021. október, ahol $N = 500$ fő.

Elemzés

Változások a jövedelmi helyzetben

Az elmúlt ötvenhárom hónap során az emberek jelentős részének a jövedelme stabil maradt, egyik hónapról a másikra nem változott jelentős mértékben. Az adatokat vizsgálva azonban látható, hogy az egyes kormányzati intézkedések és a világban zajló események (koronavírus-járvány, orosz-ukrán háború, energiaválság és gazdasági nehézségek) hatással vannak az emberek jövedelmére és az életszínvonaluk változására.

Az elmúlt évek kormányzati intézkedései több esetben jelentősen befolyásolták az emberek jövedelmét, ilyenkor kiugróan magas arányban számoltak be a magyarok a jövedelmük emelkedéséről (1. ábra), különösen a 2023. év eleji béremelések és egyes, a családokat támogató intézkedések, mint amilyen a 2022. februári szja-visszatérítés, a 13. havi nyugdíj, a nyugdíjprémium, illetve a nyugdíjkorrekció volt ilyen.

A mérések alapján elmondható, hogy az emberek 2022 februárjában számoltak be legnagyobb arányban (50%) jövedelemnövekedésről. Ez a hónap jövedelemtöbblet szempontjából kiemelkedő volt a tizenhét év alatti gyermekek nevelő családok számára, hiszen a 2021-es évben

befizetett személyi jövedelemadójukat visszakapták. Jövedelemnövekedésről számoltak be a nyugdíjasok is, akik az eredeti tervektől eltérően⁷ végül a teljes tizenharmadik havi nyugdíjukat megkapták a nyugdíjprémiummal kiegészítve, azaz februárban minden jogosult a saját nyugdíjának

⁷ A magyar nyugdíjasok tizenharmadik havi nyugdíja 2009-ben szűnt meg. A jelenlegi kormány egyik kiemelt célja az volt, hogy visszavegye ezt a pénzügyi juttatást. Az eredeti tervek szerint 2021 februárjában egyhavi, 2022 februárjában kétheti, 2023-ban már háromheti pluszjuttatást kaptak volna az idősek, 2024-től pedig már egy teljes plusz egy hónapnyi nyugdíj járt volna. Ezt a programot később módosították, és már 2022-ben egy teljes hónapnyi plusz nyugdíjat folyósítottak az idősek részére, így 2022 óta rendszeresen, minden évben jár a tizenharmadik havi nyugdíj.

kétszeresét kapta kézhez. A jövedelem emelkedése szempontjából meghatározó még 2023 (41%), 2024 (39%) és 2025 (37%) februárja is, aminek az oka a nyugdíjak és a fizetések év eleji emelkedése. A kormány kiemelt feladata, hogy megőrizze a nyugdíjak reálértékét, ezért minden év januárjában a költségvetési törvényben tervezett inflációval megegyező mértékben kell emelni a nyugdíjakat és nyugdíjszerű ellátásokat. 2023-ban januárjában 15%-kal (Magyarország kormánya 2022), 2024 januárjában 6%-kal (Magyarország kormánya 2024), 2025 januárjában pedig összesen 3,2%-kal (Magyarország kormánya 2025) emelkedett a nyugdíjak összege. Emellett meghatározó tényező az is, hogy általában a béremelések is év elején realizálódnak a munkavállalóknál.

A béremelés mértéke a minimálbér-emelés esetén a 2022-es év elején volt a legmagasabb (20%), de a 2023-as és a 2024-es évek elején is két számjegyű emelés volt. Ezeknél az éveknél alacsonyabb mértékű volt az emelés 2020 (8%), 2021 (4%) és 2025 (9%) elején. A bruttó átlagkereset esetében a 2020-as (9%) és a 2021-es (9,5%) év eleji emelkedéseken kívül minden évben két számjegyű volt a növekedés: a 2022-es év elején 14%, a 2023-as év elején 16%, a 2024-es év elején 15%, míg a 2025-ös év elején 10%.

2020 novemberre és 2021 januárja között az embereknek átlagosan 15%-a számolt be jövedelemcsökkenésről. Ennek oka valószínűleg a koronavírus-járvány okozta gazdasági nehézségekben keresendő. 2020 novemberében kezdődtek országunkban a lezárások és korlátozások. A koronavírus-járvány alatt nőtt a munkanélküliek száma, a foglalkoztatás korábbi növekvő trendje megtört, szűkült az elsődleges munkaerőpiac, módosult a foglalkoztatottak ágazati szerkezete, ez pedig minden bizonnyal nagy hatással volt az emberek jövedelmi helyzetére is. Az azt követő időszakban a jövedelem csökkenésében már nem látható nagyobb kiugrás, rendszerint a válaszadók 5-10%-a számolt be csökkenő jövedelemről. Ezek háttérben pedig az egyéni élethelyzetek állhatnak, mint munkahelyváltás, a munkahely elvesztése vagy egyéb jogviszonyváltozás.

Míg a jövedelem pozitív irányú változására a kormányzati intézkedések jól látható módon erőteljes hatást gyakorolnak, az életszínvonalnál ez a hatás már kevésbé jellemző. A válaszadók véleménye

szerint a jövedelem változása nem feltétlenül jelent életszínvonalbeli javulást is. Mindig magasabb volt azok aránya, akik növekvő jövedelemről számoltak be, mint azoké, akik szerint az életszínvonaluk is pozitívan változott.

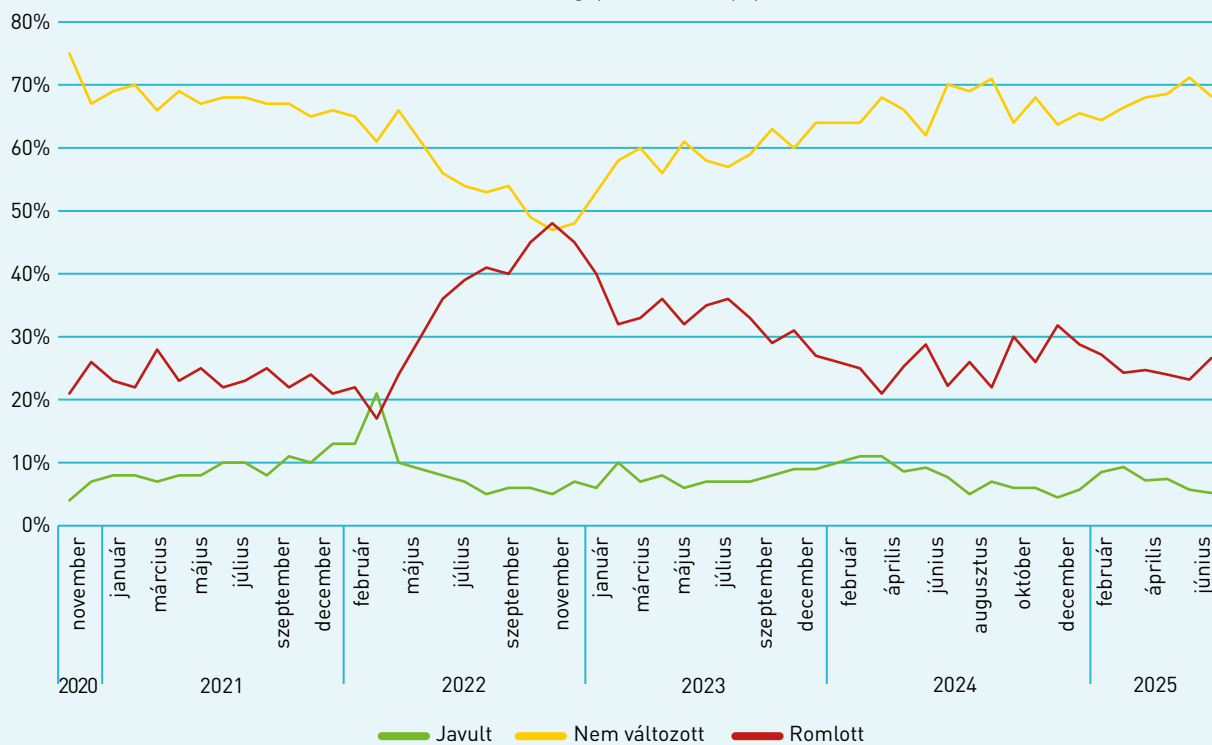
Változások az életszínvonalban

Az életszínvonalban bekövetkezett változást az elmúlt közel öt év során három nagyobb időszakra lehet osztani (2. ábra). 2022 áprilisáig pozitív tendencia figyelhető meg, amikor átlagosan az emberek 12%-a számolt be életszínvonal-emelkedésről. A jövedelemhez hasonlóan az életszínvonal is 2022 februárjában nőtt a leginkább: ekkor az emberek 20%-a számolt be javulásról az előző hónapoz képest.

A következő időszakban, 2022 májusa és 2023 augusztusa között az emberek úgy érzékelték, hogy az életszínvonaluk romlott, mely időszakból kiemelkednek a 2022 júliusától 2023 januárjáig tartó hónapok. Ez alatt a néhány hónap alatt az embereknek átlagosan 43%-a érzékelté úgy, hogy romlik az életszínvonala, a legrosszabb adat 2022. novemberi, amikor az emberek 48%-a vélekedett így. Ez az időszak egybeesik az orosz-ukrán háború kitörését követő első háborús hónapokkal, így egyértelműen látható, hogy az elmúlt nyolcvan év legnagyobb fegyveres összecsapása a szomszéd országban, és az ehhez kapcsolódó szankciók befolyásolták legnagyobb mértékben az emberek saját életszínvonalukról alkotott képét. Novemberben az élelmiszerárstop kivezetése, a kialakuló energiaválság hatása ezt tovább fokozhatta. 2023 júniusában a háború és a szankciók miatti gazdasági nehézségek továbbra is éreztették a hatásukat, hiszen júniusban 20,1% volt az infláció, az élelmiszerek pedig 29,3%-kal voltak drágábbak, mint egy évvel korábban (KSH 2023). Az infláció csökkenésével az emberek is egyre kevésbé látták negatívan az életszínvonalukat. 2023 júliusában az embereknek még harmada (36%-a), 2024 márciusában azonban már csak 21%-a szerint romlott az életszínvonala. Ezt követően 2024 márciusa és 2025 júniusa között az embereknek átlagosan a negyede számolt be életszínvonal-romlásról.

Összességében az elmúlt ötvenhárom hónapban a jövedelmi helyzetben és az életszínvonalban bekövetkezett változás alapján hat időszakot határozhatunk el:

2. ábra. Az életszínvonal változása 2020. november és 2025. június között (%)

Forrás: Omnibusz kutatások, 2020. november – 2025. június. Bázis: teljes minta (N = 1000), kivéve 2021. október (N = 500)

2020. novemberre és 2022. januárja között a válaszadók többsége mind a jövedelmét, mind az életszínvonalát változatlanak érezte, miközben a javulást vagy romlást érzékelők aránya mérsékelt maradt.
- Ezt egy rövid, de markáns javulási csúcs követte 2022. februárjában és márciusában, amikor a válaszadók kiugróan magas arányban számoltak be jövedelemnövekedésről és életszínvonal-javulásról – ez tekinthető a pozitív szubjektív jólét csúcspontjának.
- A következő időszak 2022. júniusa és 2023. januárja között a romló percepciók fázisát mutatja: tartósan magas volt azok aránya, akik stagnáló vagy csökkenő jövedelmet és romló életszínvonalat jeleztek. Ez a szakasz a legkedvezőtlenebb szubjektív megítélésű időszak.
2023. februárjától 2024. júliusáig az emberek válaszaik konszolidációt, stagnálást tükröznek: a többség ekkor újra változatlanak érezte jövedelmét és életszínvonalát, ami a gazdasági és társadalmi helyzet stabilizálódására utal.
2025. elején – különösen januárban és februárban – ismét emelkedett azok aránya, akik jövedelemnövekedést és életszínvonal-javulást tapasztaltak, ami egy újabb pozitív fordulatot jelez.
- Végül 2025. márciusa és júniusa között a javulást érzékelők aránya ismét mérséklődött, és a stagnálás vált meghatározóvá, ami egy enyhe visszarendeződést és a percepciók stabilizálódását mutatja.

A jövedelmi helyzet és az életszínvonal változásai közötti összefüggések

A fenti eredményekből látható, és általunk is röviden kifejtett megállapítás, hogy a jövedelmi helyzet változásai és az életszínvonal között nem áll fenn minden esetben a legszorosabb összefüggés, azaz például növekvő jövedelem mellett is találkozhatunk stagnáló vagy csökkenő életszínvonalal. Ha a bevételek növekedése mellé tesszük a kiadások esetleges növekedéseit is, akkor ez az összefüggés nem okoz ambivalenciát. A következőkben ezt az ellenmondást, illetve ennek az ellentmondásnak a mélységét igyekszünk feltárni két további elemzés során.

Először megnéztük, hogy a jövedelem változásaira adott válaszok milyen mértékben korrelálnak, járnak együtt az életszínvonal változásaival

(1. táblázat). A korrelációelemzések során (2022 júliusának és 2022 novembere kivételével) azokat a szignifikáns összefüggéseket találtuk (1. táblázat), hogy a vizsgált hónapok többségében a két változó között van összefüggés. Ezek az összefüggések pedig minden esetben pozitív irányúak. A vizsgált ötvenhárom hónapban egy esetben találtunk jelentős kapcsolatot és közepes korrelációt a két változó

között: 2020 novemberében ($p = 0,000$; $r = 0,407$). Ennek oka lehet, hogy ekkor még feltehetőleg kevésbé volt érezhető az újabb koronavírus-hullám negatív hatása az emberek jövedelmére és életszínvonalára vonatkozóan, mivel az újabb lezárások és korlátozások novemberben vették kezdetét országunkban.

1. táblázat. A jövedelmi helyzet és az életszínvonal változásai közötti korreláció, 2020. november – 2025. június

Év/hónap	Korrelációs együttható (r)	Szignifikancia	N
2020. november	0,407	< 0,001	978
2020. december	0,270	< 0,001	973
2021. január	0,167	< 0,001	971
2021. február	0,177	< 0,001	982
2021. március	0,183	< 0,001	974
2021. április	0,229	< 0,001	981
2021. május	0,256	< 0,001	971
2021. június	0,159	< 0,001	977
2021. július	0,167	< 0,001	987
2021. augusztus	0,197	< 0,001	980
2021. szeptember	0,186	< 0,001	978
2021. október	0,209	< 0,001	479
2021. december	0,244	< 0,001	968
2022. január	0,240	< 0,001	979
2022. február	0,276	< 0,001	976
2022. április	0,151	< 0,001	976
2022. május	0,213	< 0,001	968
2022. június	0,181	< 0,001	971
2022. július	0,034	0,288	971
2022. augusztus	0,073	0,024	964
2022. szeptember	0,076	0,018	976
2022. október	0,143	< 0,001	978
2022. november	0,059	0,066	973
2022. december	0,104	0,001	974
2023. január	0,285	< 0,001	978
2023. február	0,324	< 0,001	970
2023. március	0,251	< 0,001	976
2023. április	0,317	< 0,001	984
2023. május	0,330	< 0,001	975
2023. június	0,246	< 0,001	969
2023. július	0,290	< 0,001	979
2023. augusztus	0,294	< 0,001	970
2023. szeptember	0,281	< 0,001	975
2023. november	0,302	< 0,001	976
2023. december	0,304	< 0,001	988
2024. január	0,247	< 0,001	970

Év/hónap	Korrelációs együttható (r)	Szignifikancia	N
2024. február	0,363	< 0,001	976
2024. március	0,240	< 0,001	979
2024. április	0,309	< 0,001	969
2024. május	0,245	< 0,001	980
2024. június	0,294	< 0,001	967
2024. július	0,370	< 0,001	986
2024. augusztus	0,364	< 0,001	977
2024. szeptember	0,272	< 0,001	985
2024. október	0,260	< 0,001	973
2024. november	0,344	< 0,001	991
2024. december	0,313	< 0,001	975
2025. január	0,222	< 0,001	974
2025. február	0,346	< 0,001	983
2025. március	0,272	< 0,001	977
2025. április	0,280	< 0,001	974
2025. május	0,320	< 0,001	985
2025. június	0,320	< 0,001	965

Forrás: Omnibusz kutatások, 2020 november – 2025. június. Bázis: teljes minta (N = 1000), kivéve 2021. október (N = 500)

Harminchét hónap esetében a kapcsolat biztosnak mondható, de gyenge. Ezekben a hónapokban a korrelációs együttható értéke 0,209 és 0,370 közé esett. 2023 januárjától egészen 2025 júniusáig minden hónapban ezt a pozitív irányú és gyenge kapcsolatot találtuk a két változó között. Tizenkét hónapban ennél is gyengébb volt a kapcsolat a jövedelem és az életszínvonal változásai között. Ezekben a hónapokban a korreláció gyenge, bizonytalan, majdnem elhanyagolható volt. A korrelációs együttható értékei 0,197 és 0,073 közé estek. Két esetben pedig nem találtunk szignifikáns összefüggést, azaz nem volt kapcsolat a két változó között: 2022 júliusában ($p = 0,288$; $r = 0,034$) és 2022 novemberében ($p = 0,066$; $r = 0,059$), aminek az lehet az oka, hogy a jövedelemnövekedés ebben a két hónapban tudta a legkevésbé garantálni az életszínvonal-növekedést. 2022 júniusa és 2022 decembere között hét hónapon keresztül elhanyagolhatóan gyenge kapcsolat volt a két változó között, vagy nem is volt szignifikáns kapcsolat közöttük. Ennek hátterében szezonális, külső környezeti tényezők változásai állhattak, amelyek átmenetileg befolyásolták a változók korrelációját, nevezetesen az orosz–ukrán háború közvetett hatására megváltozott gazdasági-társadalmi és mentális helyzetet tükrözik ezek az eredmények. Az adott időszak sajátos körülményei alapján tehát az életszínvonal és a jövedelem korábbi korrelációjával kapcsolatos vélemények fellazultak és eltérő mintázatot mutattak.

A fenti eredmények rávilágítanak arra, hogy a vizsgált időszakot tekintve a leggyakoribb az az összefüggés, mely szerint pozitív és gyenge kapcsolat állt fenn a jövedelmi helyzet és az életszínvonal között, azaz a két változó között csak gyenge korreláció figyelhető meg.

A jövedelem és az életszínvonal változásai közötti ellenmondások mélységének a feltárása érdekében továbbá megnéztük, hogy a válaszadók milyen arányát érintik az együttjárások és az ellentmondások, illetve hogy ezek hogyan változnak a vizsgált időszakban. Keresztábra-elemzéssel hoztunk létre minden hónapban kilenc csoportot a két kérdésre adott válaszok alapján, és minden esetben az összesített százalékokat tüntettük fel (2. táblázat). Az így képzett csoportokat három kategóriába sorolhatjuk aszerint, hogy a jövedelembeli és az életszínvonalbeli változások logikusan (növekvő jövedelem – növekvő életszínvonal, stagnáló jövedelem – stagnáló életszínvonal, csökkenő jövedelem – csökkenő életszínvonal) vagy ambivalensen viszonyulnak egymáshoz. Az ambivalens kategóriák megjelenhetnek pozitív (stagnáló jövedelem – növekvő életszínvonal, csökkenő jövedelem – javuló életszínvonal, csökkenő jövedelem – stagnáló életszínvonal) és negatív (növekvő jövedelem – stagnáló életszínvonal, növekvő jövedelem – romló életszínvonal, stagnáló jövedelem – csökkenő életszínvonal) előjellel is.

2. táblázat. A jövedelmi helyzet és az életszínvonal változásai közötti összefüggések (keresztábra-elemzés, %) ($p < 0,001$), 2020. november – 2025. június

Év/hónap	Nőtt a jövedelem – javult az életszínvonal	Nőtt a jövedelem – stagnált az életszínvonal	Nőtt a jövedelem – romlott az életszínvonal	Stagnált a jövedelem – javult az életszínvonal	Stagnált a jövedelem – stagnált az életszínvonal	Stagnált a jövedelem – romlott az életszínvonal	Csökken a jövedelem – javult az életszínvonal	Csökken a jövedelem – stagnált az életszínvonal	Csökken a jövedelem – romlott az életszínvonal	N
2020. november	1,7%	2,0%	0,1%	1,6%	68,0%	14,0%	0,0%	5,1%	7,4%	978
2020. december	3,9%	9,3%	2,4%	3,2%	52,1%	12,2%	0,2%	5,6%	11,1%	969
2021. január	3,5%	13,9%	5,2%	4,2%	47,5%	10,6%	0,2%	7,3%	7,5%	972
2021. február	4,7%	17,6%	5,0%	3,3%	47,1%	11,2%	0,3%	4,8%	6,1%	983
2021. március	4,0%	13,3%	4,8%	2,6%	47,3%	16,5%	0,1%	5,0%	6,3%	974
2021. április	3,3%	6,5%	1,2%	4,5%	58,6%	15,1%	0,3%	4,1%	6,4%	981
2021. május	3,6%	6,0%	1,0%	4,1%	58,6%	17,9%	0,2%	2,8%	5,8%	971
2021. június	3,8%	10,5%	2,4%	5,4%	53,6%	15,0%	0,6%	3,9%	4,7%	977
2021. július	3,5%	8,7%	2,0%	5,6%	54,5%	15,8%	0,1%	4,5%	5,3%	987
2021. augusztus	2,6%	5,7%	1,7%	4,6%	57,2%	19,3%	0,7%	3,4%	4,8%	979
2021. szeptember	3,2%	5,2%	0,2%	7,2%	58,5%	18,1%	0,6%	2,8%	4,2%	976
2021. október	3,5%	4,8%	0,6%	6,9%	57,7%	20,0%	0,2%	1,9%	4,4%	480
2021. december	7,6%	15,0%	4,4%	4,5%	47,5%	13,0%	0,4%	3,8%	3,6%	968
2022. január	7,9%	13,4%	3,0%	5,3%	48,9%	15,0%	0,1%	2,6%	3,9%	978
2022. február	42,2%	23,5%	5,2%	4,3%	12,6%	3,1%	0,8%	3,0%	5,4%	970
2022. március	18,4%	27,4%	4,3%	3,2%	32,0%	9,5%	0,1%	2,3%	2,9%	975
2022. április	4,8%	12,3%	2,5%	5,1%	50,5%	17,3%	0,3%	3,6%	3,6%	976
2022. május	5,6%	9,7%	2,2%	3,5%	47,5%	23,9%	0,6%	2,8%	4,2%	969
2022. június	3,7%	7,0%	2,3%	3,7%	47,4%	29,1%	0,3%	1,7%	4,9%	969
2022. július	4,1%	16,6%	6,0%	2,4%	34,0%	27,3%	0,4%	3,2%	6,1%	971

Év/hónap	Nőtt a jövedelem – javult az életszínvonal	Nőtt a jövedelem – stagnált az életszínvonal	Nőtt a jövedelem – romlott az életszínvonal	Stagnált a jövedelem – javult az életszínvonal	Stagnált a jövedelem – stagnált az életszínvonal	Stagnált a jövedelem – romlott az életszínvonal	Csökken a jövedelem – javult az életszínvonal	Csökken a jövedelem – stagnált az életszínvonal	Csökken a jövedelem – romlott az életszínvonal	N
2022. augusztus	3,1%	11,3%	4,8%	2,2%	39,0%	30,5%	0,1%	3,0%	6,1%	965
2022. szeptember	2,4%	7,5%	3,3%	3,4%	42,9%	31,7%	0,0%	3,4%	5,5%	977
2022. október	3,2%	5,8%	2,4%	2,4%	39,1%	34,8%	0,1%	4,2%	8,1%	977
2022. november	2,3%	7,5%	4,1%	3,2%	36,7%	36,4%	0,0%	2,6%	7,3%	973
2022. december	4,0%	13,4%	9,9%	3,1%	32,2%	26,8%	0,4%	1,6%	8,5%	974
2023. január	4,7%	17,0%	7,8%	1,4%	33,2%	26,9%	0,2%	2,8%	6,1%	979
2023. február	8,5%	24,0%	9,0%	1,5%	31,0%	17,5%	0,0%	2,9%	5,6%	970
2023. március	4,1%	16,1%	5,6%	3,0%	40,2%	22,5%	0,0%	3,5%	5,0%	975
2023. április	3,8%	11,3%	2,0%	3,9%	42,4%	27,6%	0,2%	2,9%	5,9%	985
2023. május	3,2%	7,8%	1,9%	3,0%	51,5%	24,0%	0,1%	2,1%	6,5%	975
2023. június	2,2%	3,3%	1,0%	3,8%	52,2%	29,1%	0,6%	2,3%	5,6%	970
2023. július	2,6%	4,1%	1,1%	4,4%	50,6%	28,8%	0,2%	2,5%	5,8%	977
2023. augusztus	4,0%	4,5%	1,5%	3,1%	51,0%	27,1%	0,3%	3,5%	4,9%	971
2023. szeptember	2,5%	4,4%	0,6%	5,0%	53,8%	23,4%	0,2%	4,4%	5,7%	976
2023. november	4,0%	6,5%	1,7%	4,1%	49,7%	23,3%	0,5%	3,8%	6,5%	976
2023. december	6,1%	18,1%	5,1%	3,1%	42,7%	16,8%	0,0%	2,9%	5,3%	989
2024. január	6,3%	24,7%	6,3%	3,2%	35,9%	15,4%	0,3%	3,7%	4,2%	969
2024. február	8,6%	25,3%	4,7%	2,7%	34,7%	13,8%	0,2%	3,8%	6,2%	975
2024. március	6,7%	15,6%	3,7%	2,9%	50,4%	14,3%	0,8%	2,8%	2,9%	979
2024. április	4,3%	10,1%	1,5%	4,0%	53,0%	19,8%	0,3%	2,7%	4,2%	970
2024. május	3,6%	6,8%	1,8%	5,3%	50,9%	23,1%	0,2%	4,1%	4,2%	979

Év/hónap	Nőtt a jövedelem – javult az életszínvonal	Nőtt a jövedelem – stagnált az életszínvonal	Nőtt a jövedelem – romlott az életszínvonal	Stagnált a jövedelem – javult az életszínvonal	Stagnált a jövedelem – stagnált az életszínvonal	Stagnált a jövedelem – romlott az életszínvonal	Csökkenett a jövedelem – javult az életszínvonal	Csökkenett a jövedelem – stagnált az életszínvonal	Csökkenett a jövedelem – romlott az életszínvonal	N
2024. június	2,7%	5,8%	0,9%	4,9%	60,9%	16,3%	0,0%	3,8%	4,7%	967
2024. július	2,6%	3,3%	0,6%	2,6%	62,3%	18,9%	0,1%	3,0%	6,4%	987
2024. augusztus	3,3%	4,0%	0,2%	3,7%	64,3%	16,7%	0,3%	2,9%	4,7%	977
2024. szeptember	2,1%	3,9%	0,8%	4,0%	57,2%	24,2%	0,0%	3,2%	4,7%	985
2024. október	1,9%	2,5%	0,2%	3,5%	61,9%	21,7%	0,4%	3,5%	4,4%	972
2024. november	2,1%	3,2%	0,4%	2,2%	57,6%	24,6%	0,1%	2,9%	6,8%	990
2024. december	2,2%	2,7%	0,6%	3,1%	60,6%	22,1%	0,1%	3,0%	5,7%	975
2025. január	4,5%	18,1%	5,6%	3,6%	42,3%	16,8%	0,3%	3,8%	5,0%	975
2025. február	8,1%	24,0%	5,4%	1,0%	39,4%	14,4%	0,1%	3,0%	4,6%	983
2025. március	5,0%	17,5%	4,2%	1,9%	48,0%	15,7%	0,3%	3,1%	4,3%	978
2025. április	3,1%	10,1%	1,2%	3,4%	55,2%	17,1%	0,7%	3,7%	5,4%	974
2025. május	2,7%	6,0%	0,6%	3,7%	59,1%	17,4%	0,1%	4,7%	5,7%	984
2025. június	2,4%	4,5%	0,7%	2,6%	60,1%	19,7%	0,3%	3,4%	6,3%	965

Forrás: Omnibusz kutatások, 2020. november – 2025. június. Bázis: teljes minta (N = 1000), kivéve 2021. október (N = 500)

Az összes adatfelvételt figyelembe véve átlagosan a legnépesebb kategóriát a változatlan jövedelem melletti változatlan életszínvonal jelentette. Ebbe a kategóriába a közel öt év átlagszázalékát nézve a válaszadók 48,6%-a került, a legnagyobb arányban 2020 novemberében (68,0%), míg a legkisebb arányban 2022 februárjában (12,6%). Három hosszabb periódusban volt az átlagnál nagyobb arányban jelen ez a semlegesnek mondható kategória: 2021 áprilisától 2021 októberéig, 2023 májusától 2023 novemberéig és 2024 márciusától 2024 decemberéig. Illetve 2025 áprilisától a vizsgált periódusunk végéig egy ilyen szakaszban vagyunk benne, ahol az átlagnál több válaszadóra jellemző a stagnáló jövedelem melletti stagnáló életszínvonal.

A kilenc kategóriából van még két hasonlóan logikusan kapcsolódó kategória: a növekvő jövedelmek mellett növekvő életszínvonalról, illetve a csökkenő jövedelmek mellett csökkenő

életszínvonalról beszámoló csoportjai. Előbbi átlagosan a válaszadók 5%-át jelenti (minimum érték: 1,7% 2020 novemberében, maximum érték: 42,2% 2022 februárjában), utóbbi pedig 5,5%-át (minimum érték: 2,9% 2024 márciusában, maximum érték: 11,1% 2020 decemberében). A növekvő jövedelmekkel és növekvő életszínvonalal jellemezhető kategóriák a jellemzően év elején történő béremelések, családokat támogató intézkedések (szja-visszatérítés, a tizenharmadik havi nyugdíj, a nyugdíjprémium, nyugdíjkorrekció) időszakában jelentek meg az átlagnál nagyobb arányban. Ezek közül is kiemelkedik a 2021 decembere és 2022 márciusa közötti időszak, amikor jelentősen növekedett azoknak az aránya, akiknek a jövedelemnövekedés mellett az életszínvonal is emelkedett. Kisebb mértékben, de hasonlóan pozitív periódus volt 2023 decembere és 2024 márciusa között is, míg 2023 és 2025 elején kevesebb hónapra redukálódott ez a pozitív időszak.

A csökkenő jövedelmekről és romló életszínvonalról valló beszámolók az átlagnál kisebb arányban voltak jelen, azaz pozitív időszaknak mondható a 2021 júniusa és 2022 júniusa közötti egyéves periódus. Ezt az időszakot megelőzte (2020 novembere és 2021 májusa között) és követte (2022 júniusa és 2023 februárja között) két hosszabb negatív időszak, amelyek során az átlagnál nagyobb arányban jelentek meg a csökkenő jövedelmekről és romló életszínvonalról beszámoló válaszadók. 2023 augusztusa óta a jellemzően átlag alatti arányokat mutató hónapok vannak többségben, amelyeket megszakítják néhány esetben átlag feletti hónapok.

A kilenc kategóriából további hat kategóriát két részre lehet osztani: van három pozitívan ellentmondásos és három negatívan ellentmondásos csoport. A továbbiakban az előbbivel folytatjuk. Stagnáló jövedelem melletti növekvő életszínvonalról számolt be átlagosan a válaszadók 3,6%-a. Legkisebb arányban 2025 februárjában (1,0%), legnagyobb arányban pedig 2021 szeptemberében (7,2%) kerültek ide a válaszadók. A vizsgált időszakban átlag feletti arányban szerepeltek ebben a kategóriában 2021 áprilisa és 2022 februárja között, azaz ez egy pozitív időszaknak számított; míg az átlagnál alacsonyabb arányok voltak megfigyelhetők 2022 májusa és 2023 márciusa között, azaz ebben az időszakban kevésbé volt jellemző a változatlan jövedelmek melletti életszínvonal-növekedés. Hasonlóan a vártnál pozitívabb kategória a csökkenő jövedelmek mellett változatlan életszínvonalon élők (átlagszázalék: 3,4%; minimum érték: 1,6%, maximum érték: 7,3%) és a csökkenő jövedelmek mellett növekvő életszínvonalon élők (átlagszázalék: 0,3%, minimum: 0%, maximum: 0,8%) csoportja. Utóbbi csoport szinte nem létezőnek mondható, ami racionálisan igazolható. Előbbi kategóriát a vizsgált közel ötéves periódusban a rövid és váltakozó szakaszok jellemezték, a leghosszabb pozitív időszak, amikor átlag felett volt a csoportban részt vevők aránya, 2020 novembere és 2021 áprilisa között volt.

A három vártnál kedvezőtlenebb kimenetelű, negatív irányba ambivalens csoport közül átlagosan a legnagyobb arányban a stagnáló jövedelmek mellett csökkenő életszínvonalról beszámoló válaszadók voltak (átlagszázalék: 20,1%, minimum százalék: 3,1%, maximum százalék: 36,4%) (Lokshin et al. 2023). Átlag feletti arányok voltak jellemzők 2022 májusa és 2023 januárja, illetve 2023 márciusa és 2023 novembere között. Ha nem számítjuk a két hosszabb negatív

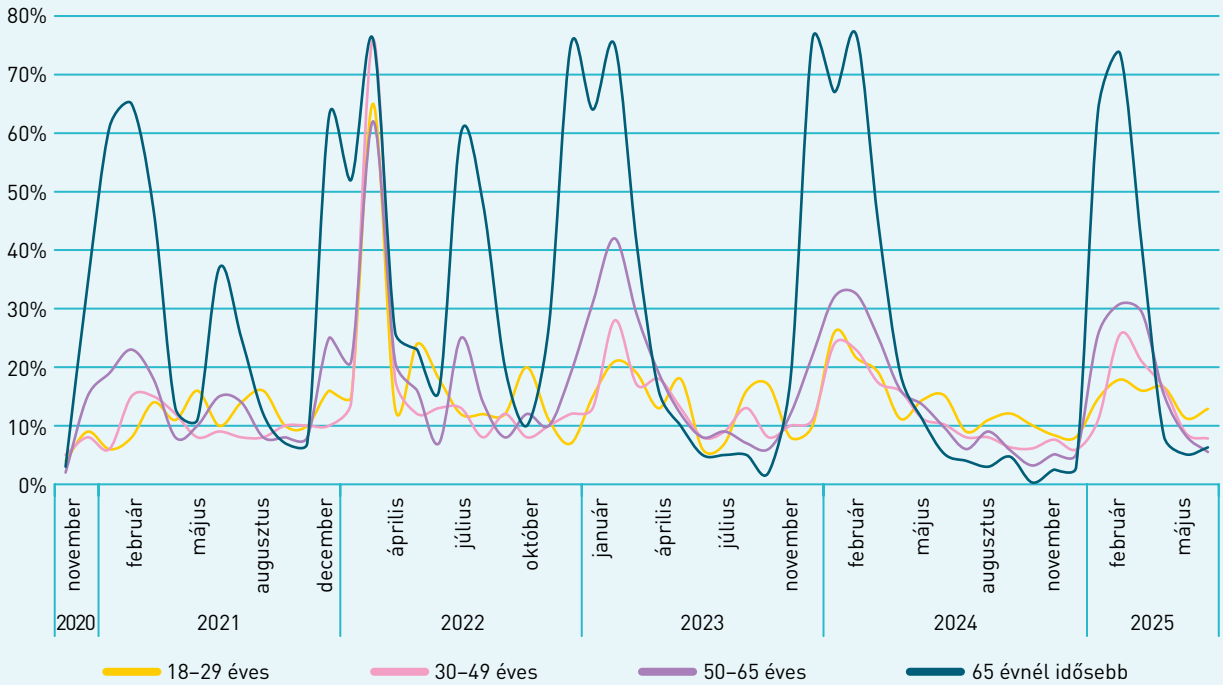
időszak közötti egy hónap átlag alatti arányt (2023 februárja, 17,5%), akkor egy 2022 májusa és 2023 novembere közötti egy olyan bő egy évről beszélhetünk, ahol magas arányban voltak azok a válaszadók, akik változatlan jövedelem mellett számoltak be életszínvonal-csökkenésről. Hasonló kategória a növekvő jövedelmek mellett is stagnáló életszínvonalról beszámoló csoportja (átlagszázalék: 10,7%, minimum százalék: 2,0%, maximum százalék: 27,4%). Ez a szintén negatívan ambivalens állapot 2021 decembere és 2022 áprilisa, valamint 2022 decembere és 2023 áprilisa között volt a legjellemzőbb; míg alacsony volt a csoport aránya 2021 áprilisa és 2021 októbere, 2023 májusa és 2023 novembere, illetve 2024 áprilisa és 2024 december között. A leginkább ellentétes és negatív képet mutató csoport a növekvő jövedelmek mellett is csökkenő életszínvonalról beszámoló csoportja. Ennek a csoportnak az átlagos aránya 2,9%, míg a legalacsonyabb aránya 0,1% volt 2020 novemberében, a legnagyobb aránya pedig 9,9% volt 2022 decemberében.

A jövedelmi helyzet és az életszínvonal változásai korcsoportok szerint

A legtöbb demográfiai csoportban nincs számottevő különbség a jövedelmi helyzet változásának tekintetében. Azonban az elmúlt közel öt év során leginkább az idősebb korosztály nyilatkozta azt, hogy nőtt a jövedelme; átlagosan a tizennyolc-huszonkilenc évesek 15%-a, a harminc-negyvenkilenc évesek 14%-a, az ötven-hatvanöt évesek 18%-a, míg a hatvanöt évnél idősebbek 33%-a számolt be erről (3. ábra). Ennek oka vélhetően a nyugdíjasszociális támogatás bevezetése, úgymint a tizenharmadik havi nyugdíj, a nyugdíjprémium, illetve a nyugdíjkorrekció.

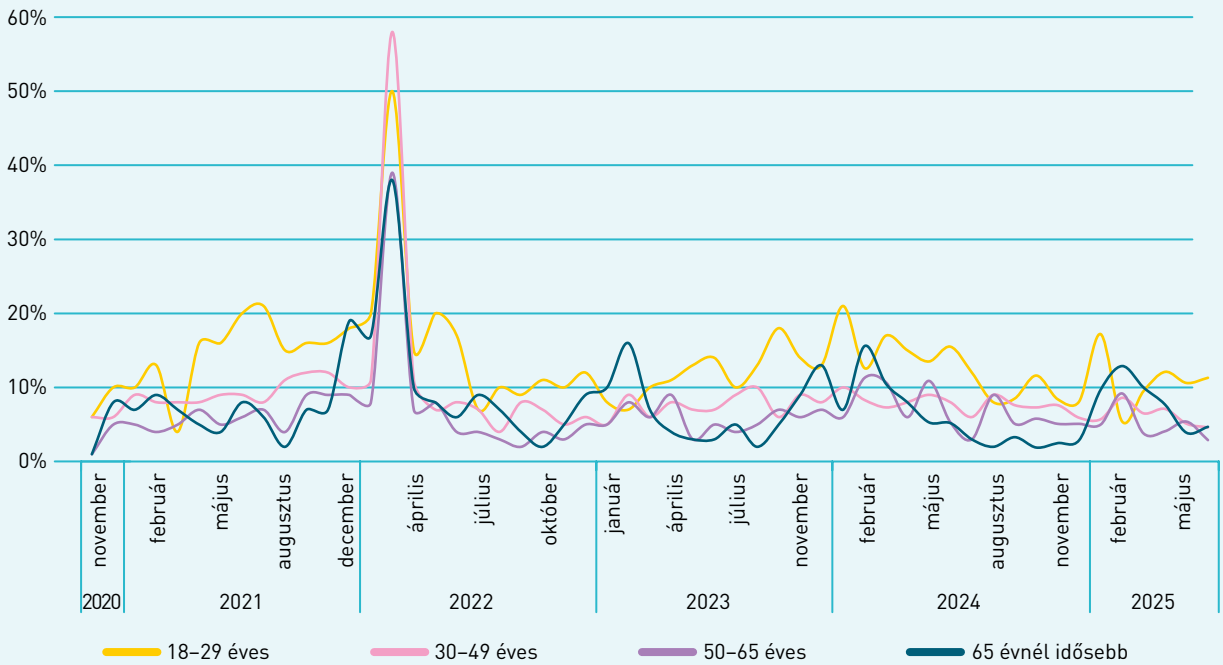
A legjelentősebb pozitív változás 2022 februárjában volt, amikor is a harminc-negyvenkilenc évesek 33%-a számolt be a jövedelme emelkedéséről, amely hónap a jövedelem-többlet szempontjából kiemelkedő volt a tizennyolc év alatti gyermeket nevelő családok számára, mivel a 2021-es évben befizetett személyi jövedelemadójukat visszakapták. Kiemelkedőnek mondható még a 2024 februári adat is. Ebben az időszakban a hatvanöt évnél idősebbek több mint háromnegyede (77%), az ötven-hatvanöt éveseknek pedig harmada (34%) számolt be javuló jövedelmi helyzetről. A pozitív emelkedés háttérében az év eleji béremelések és a nyugdíjasszociális támogatás intézkedések állhatnak.

3. ábra. A jövedelemnövekedés aránya korcsoportok szerint, 2020. november – 2025. június (%)

Forrás: Omnibusz kutatások, 2020. november – 2025. június. Bázis: teljes minta (N = 1000), kivéve 2021. október (N = 500)

4. ábra. Az életszínvonal-növekedés aránya korcsoportok szerint, 2020. november – 2025. június (%)

Forrás: Omnibusz kutatások, 2020. november – 2025. június. Bázis: teljes minta (N = 1000), kivéve 2021. október (N = 500)

Az életszínvonal vizsgálata esetében, az egyes demográfiai csoportokban számottevő különbség nem mutatkozik meg az életszínvonal változásának tekintetében (4. ábra). Az elmúlt több mint négy év alatt átlagosan a tizennyolc–huszonkilenc évesek 15%-a, a harminc–negyvenkilenc évesek 9%-a,

az ötven–hatvankilenc évesek 7%-a, a hatvanöt évnél idősebbek 8%-a nyilatkozott életszínvonalának javulásáról. A legjelentősebb pozitív változás 2022 februárjában volt tapasztalható: a harminc–negyvenkilenc évesek 58%-a számolt be javuló életszínvonal-változásról. Ez összefüggésbe hozható a már korábban is említett 2022. februári személyijövedelemadó-visszatérítéssel, aminek során összesen mintegy 677 milliárd forintot kaptak vissza a gyermeket nevelő családok. Ugyanebben a hónapban az ötven–hatvanöt évesek 39%-ának, illetve a hatvanöt évnél idősebbek 38%-ának javult az életszínvonala.

A jövedelmi helyzet és az életszínvonal változásai a kiskorú gyermeket nevelők esetében

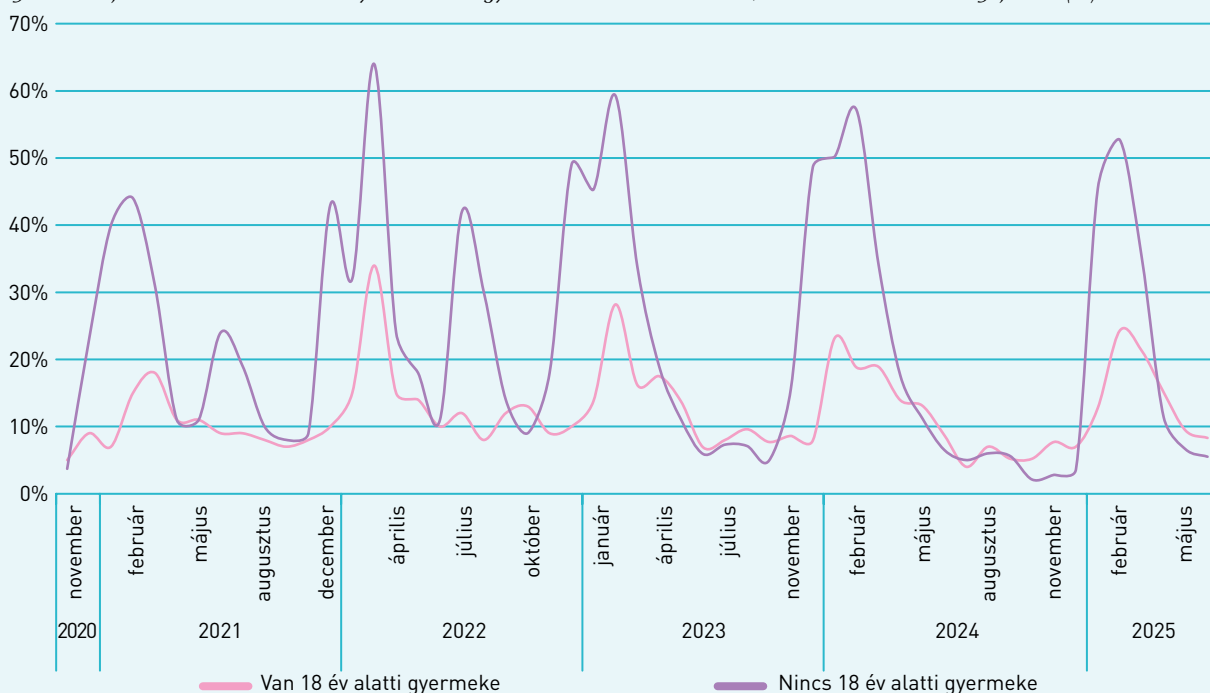
A vizsgált időszak alatt átlagosan a kiskorú gyermeket nevelők 12%-ának és az idősebb gyermeket nevelők 23%-ának növekedett a bevétele (5. ábra). A tizennyolc év alatti gyermeket nevelők legnagyobb arányban 2022 februárjában számoltak be a jövedelmük emelkedéséről (34%). A kiskorú gyermeket nevelők esetében a kiugrás egyértelműen összefüggésbe hozható az szja-visszatérítéssel. Már korábban is említett megfigyelhető tendencia, hogy minden év elején megugrik azok aránya, akik jövedelemnövekedésről számoltak be. Ennek hátterében a fizetések és a nyugdíjak év eleji emelkedése

állhat. Ezek az év eleji kiugrások ugyanúgy megjelennek azon válaszadók esetében is, akik nem nevelnek kiskorú gyermeket.

A kiskorú gyermeket nevelők kisebb arányban számoltak be a jövedelmük növekedéséről, mint azok, akik már vagy még nem nevelnek tizennyolc év alatti gyermeket (5. ábra). A vizsgált időszakban átlagosan a kiskorú gyermeket nevelők 13%-a, a tizennyolc év alatti gyermeket már vagy még nem nevelőknek pedig 7%-a nyilatkozott a jövedelmének csökkenéséről. Ennek magyarázata az egy főre jutó jövedelmekben és a gyermekneveléssel járó plusz költségekben rejlik. A gyermeket nevelők esetében a háztartás létszáma általában nagyobb, így a jövedelem több ember eltartását szolgálja, ezáltal kitettebbek minden gazdasági változásnak. A kiskorú gyermeket már vagy még nem nevelő válaszadóknak nagyjából a fele hatvanöt évnél idősebb, így nagy valószínűséggel már nyugdíjas korú, az ő jövedelmük pedig stabil és kiszámítható.

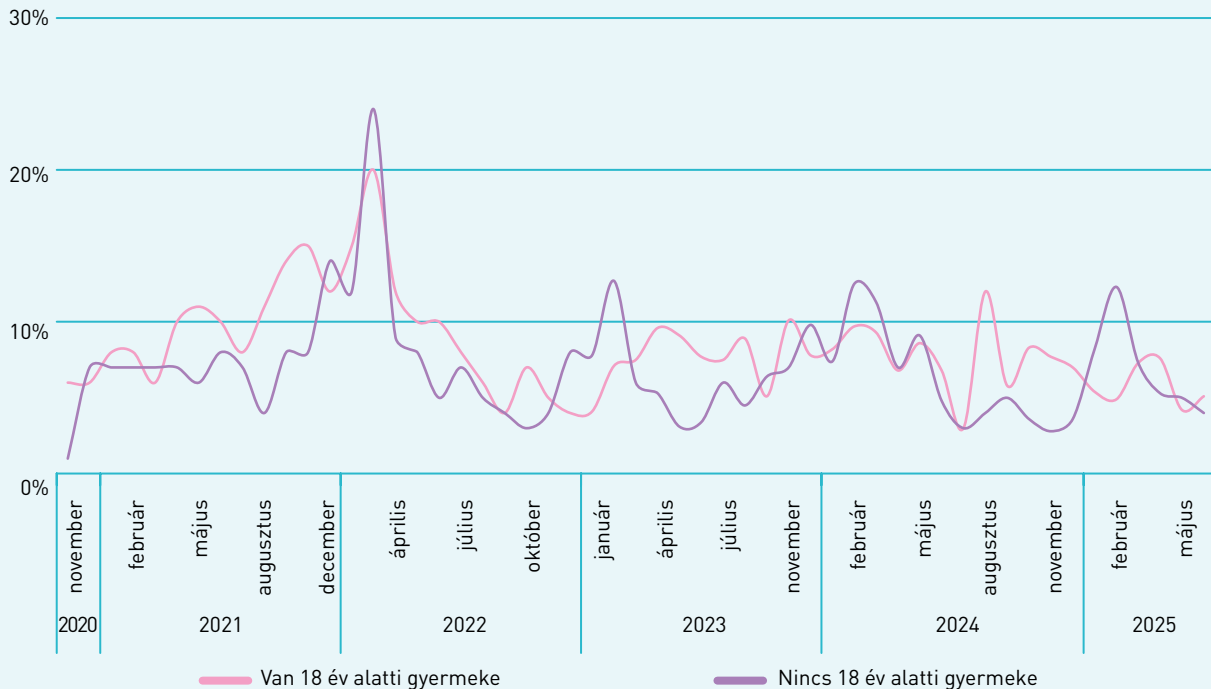
A 2020. november és 2025. április közötti időszak alatt átlagosan a kiskorú gyermeket nevelők 8%-ának, a gyermeket nem nevelők 7%-ának javult az életszínvonala (6. ábra). Mindkét demográfiai csoport 2022 februárjában számolt be legnagyobb arányban arról, hogy javult az életszínvonala: a kiskorú gyermeket nevelők 58%-a, a gyermeket nem nevelőknek pedig 38%-a nyilatkozott így.

5. ábra. A jövedelemnövekedés aránya a kiskorú gyermeket nevelők esetében, 2020. november – 2025. június (%)

Forrás: Omnibusz kutatások, 2020. november – 2025. június. Bázis: teljes minta (N = 1000), kivéve 2021. október (N = 500)

6. ábra. Az életszínvonal-növekedés aránya a kiskorú gyermeket nevelők esetében, 2020. november – 2025. június (%)

Forrás: Omnibusz kutatások, 2020. november – 2025. június. Bázis: teljes minta (N = 1000), kivéve 2021. október (N = 500)

7. ábra. Az életszínvonal-csökkenés aránya a kiskorú gyermeket nevelők esetében, 2020. november – 2025. június (%)

Forrás: Omnibusz kutatások, 2020. november – 2025. június. Bázis: teljes minta (N = 1000), kivéve 2021. október (N = 500)

A vizsgált időszakban átlagosan a gyermekesek 31%-a, a gyermeket nem nevelők 22%-a nyilatkozott életszínvonalának romlásáról (7. ábra). Az életszínvonal-romlás érzékelésének tekintetében a vizsgált időszak egy részében (pl. 2023-ban vagy 2025 elején) a gyermekesek aránya meghaladja a gyermeket nem nevelőket, ami magyarázható

a jövedelemváltozásnál már részletezett okokkal, azaz az összjövedelem családon belüli eloszlásával és így az egy főre jutó alacsonyabb jövedelmekkel. Emellett a gyermekneveléssel járó többletkiadásokhoz kapcsolódóan az infláció is nagyobb hatással van rájuk, érzékenyebben érinti őket.

Összegzés

Tanulmányunk célja annak vizsgálata volt, hogy áttekintsük, hogyan alakult a magyar népesség jövedelem- és életszínvonalának alakulása 2020 novembere és 2025 június között, továbbá megvizsgáltuk, hogy milyen tényezők állhatnak az esetleges változások mögött. Az elméleti fejezetben a tanulmányban használt főbb fogalmak áttekintését követően hazai és nemzetközi szakirodalom segítségével jártuk körül a koronavírus-járvány, az orosz–ukrán háború esetleges hatásait, továbbá azt tártuk fel, hogy az életkor és a gyermeknevelés milyen hatást gyakorolhat a jövedelem és az életszínvonal változására. A KINCS longitudinális vizsgálata segítségével 2020 novembere és 2025 júniusa között ugyanazon kérdések mentén vizsgáltuk a felnőtt népesség szubjektív jövedelmi helyzetének és életszínvonalának alakulását, és hat jól elhatárolható időszakot különböztettünk meg. Az eredményeink azt mutatják, hogy a jövedelem és az életszínvonal alakulása többnyire pozitív összefüggést mutat, azaz ha minél kedvezőbben változik az egyén jövedelmi helyzete, annál jobb életszínvonalról számol be. Beazonosítottunk kilenc

csoportot a jövedelemben és az életszínvonalban bekövetkezett változások mentén, és azt láthattuk, hogy a válaszadók többsége változatlan jövedelem mellett változatlan életszínvonalról számolt be. A vizsgált periódus átlagában az ő arányuk 49% volt, de voltak olyan csoportok is, akik növekvő jövedelem mellett is stagnáló (11%) vagy romló (3%) életszínvonalról számoltak be. Pozitívabb jövedelmi helyzet alakulásáról legnagyobb arányban az idős korosztály tagjai adtak számot.

Az adatok longitudinális elemzése kapcsán egyértelműen beigazolódnak az elmúlt öt évben bekövetkezett béremelések, nyugdíjintézkedések és egyes családtámogatások pozitív hatásai úgymint az szja-visszatérítés, az időseket támogató tizenharmadik havi nyugdíj, a nyugdíjprémium, illetve a nyugdíjkorrekció. Ugyanakkor a negatív tendenciák mögött meghúzódó okok között szerepelnek a koronavírus-járvány okozta gazdasági nehézségek, az országunkat érintő lezárások és korlátozások, az orosz–ukrán háború kitörése, a háború és a szankciók miatti gazdasági nehézségek.

Köszönetnyilvánítás

A kutatás a Makovecz Campus Alapítvány (MCA) – Collegium Professorum Hungarorum (CPH) keretében készült.

Felhasznált irodalom

Baraté, E. – Fail Á. – Szomszéd O. (2020). A koronavírus járvány első hullámának családokra gyakorolt hatása. *Kapocs* 3(3–4), 98–111. www.doi.org/10.63582/KAPOCS.2020.3-4.8.

Bodor-Eranus, E. H. – Letenyey, L. – Pápay, B. (2018). Mennyi az Ön havi nettó jövedelme? Anyagi helyzetre vonatkozó kérdések érvényessége és a válaszmegtagadás problémája rugalmas kérdőívvezetés alapján. *Szociológiai Szemle* (28)2, 28–51.

Bradshaw, J. – Finch, N. – Mayhew, E. – Ritakallio, V.-M. – Skinner, C. (2006). *Child poverty in large families*. York, Joseph Rowntree Foundation, 2006.

Cantó, O. – Figari, F. – Fiorio, C. V. – Kuypers, S. – Marchal, S. – Romaguera-de-la-Cruz, M. – Tasseva, I. V. – Verbist, G. (2021). Welfare Resilience at the Onset of the COVID-19 Pandemic in a Selection of European Countries: Impact on Public Finance and Household Incomes. *Review of Income and Wealth* 2022 Jun; 68(2):293–322. www.doi.org/10.1111/roiw.12530. Epub 2021 Jul 1.

- Clancy, L. – Lippert, J. (2023). Economic ratings are poor – and getting worse – in most countries surveyed. *Pew Research Center*, 2023.06.15. <https://www.pewresearch.org/short-reads/2023/06/15/economic-ratings-are-poor-and-getting-worse-in-most-countries-surveyed/>
- Easterlin, R. A. (2000). The Worldwide Standard of Living Since 1800. *Journal of Economic Perspectives* (14)1, 7–26. www.doi.org/10.1257/jep.14.1.7
- Egger, D. – Miguel, E. – Warren S. S. – Shenoy, A. – Collins, E. – Karlan, D. – Parkerson D. – Mobarak, A.M. – Fink, G. – Udry, C. – Walker, M. – Haushofer, J. – Larrebourg, M. – Athey, S. – Lopez-Pena, P. – Benhachmi, S. – Humphreys, M. – Lowe, L. – Meriggi, N. F. – Wabwire, A. – Davis, C. A. – Pape, U. J. – Graff, T. – Voors, M. – Nekesa, C. – Vernot, C. (2021). Falling living standards during the COVID-19 crisis: Quantitative evidence from nine developing countries. *Science Advances*. 2021 Feb 5;7(6):eabe0997. www.doi.org/10.1126/sciadv.abe0997.
- European Union. (2022). *EP Autumn 2022 Survey: Parlemeter*. EB 98.1. DG COMM | Public Opinion Monitoring Unit. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2932>
- Hajdu, T. – Hajdu, G. (2013). Jövedelem és szubjektív jóllét: az elemzési módszer megválasztásának hatása a levonható következtetésekre. *Statisztikai Szemle*, (91)11, 1048-1052
- Havasi, É. – Altörjai, Sz. (2005). A jövedelem mint az anyagi jólét és a szegénység mérőszáma. *Társadalomstatistikai Füzetek*, (1218-5620)43, 1–96.
- Ilmakunnas, I. – Uotinen, J. – Vaalavuo, M. (2024). Association Between Age and Subjective Economic Hardship Across the Income Distribution in Europe. *Social Indicators Research*, 173, 523–542. <https://doi.org/10.1007/s11205-024-03351-6>
- Ivany, É. (2017). Szubjektív életminőség és érzelmi jólét Magyarországon a gazdasági válság előtt és azt követően, európai kitekintéssel. *Statisztikai Szemle*, (95)10, 997–1022. www.doi.org/10.20311/stat2017.10.hu0997
- Kalish, E. (2016). Family Finances – How Do Families with and without Children Differ? <https://www.urban.org/sites/default/files/publication/79886/2000752-Family-Finances-How-Do-Families-with-and-without-Children-Differ.pdf>
- Kopp, M. – Kovács, M. E. (2006) *A magyar népesség életminősége az ezredfordulón*. Semmelweis Kiadó, Budapest, 2006.
- KSH. (2008): A humán fejlettségi mutató. *Statisztikai Tükör* (2)85, <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/jel/jel308042.pdf> (Letöltési ideje: 2025. 10. 17.)
- KSH. (2018). *Magyarország (2017)*. Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, 2018. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo2017.pdf>
- KSH (2023). *20,1%-kal nőttek az árak az előző év azonos hónapjához képest*. <https://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok#/hu/document/far2306> (Letöltés ideje: 2025. 03. 10.)
- KSH (2025): *Magyarország 2024*. Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, 2025. https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo_2024.pdf
- Layard, R. – Mayraz, G. – Nickell, S. (2010). *Does Relative Income Matter? Are the Critics Right?* In: Diener, E. – Helliwell, J. F. – Kahneman, D. (2010) *International differences in well-being*. Oxford University Press, 2010. 139–165. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199732739.003.0006>
- Lokshin, M. – Sajaia, Z. – Torre, I. (2023). Who Suffers the Most from the Cost-of-Living Crisis? *Policy Research Working Paper Series 10377*, The World Bank. 2023. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099330104062314532/pdf/IDU030cod9e0028c7043ae0a6edo2db23bde7115.pdf>
- Magyarország kormánya. (2022). *2023 elején 15 százalékos nyugdíjemelés lép érvénybe*. <https://kormany.hu/hirek/2023-elejen-15-szazalekos-nyugdijemeles-lep-ervenybe> (Letöltés ideje: 2025. 04. 15.)
- Magyarország kormánya. (2024). *A nyugdíjasok 2024-ben is számíthatnak a kormányra*. <https://kormany.hu/hirek/a-nyugdijasok-2024-ben-is-szamithatnak-a-kormanyra> (Letöltés ideje: 2025. 04. 15.)
- Magyarország kormánya. (2025). *Zsigó Róbert: januártól 3,2 százalékkal emelkednek a nyugdíjak*. <https://kormany.hu/hirek/zsigo-robert-januartol-3-2-szazalekkal-emelkednek-a-nyugdijak> (Letöltés ideje: 2025. 04. 15.)
- Maurer, Sz. (2021). *A koronavírus-járvány és Magyarország*. In: Barthel-Rúzsza, Zs. – Fűrész, G. – Pillók, P. – Stefkovics, Á. (2021) *Magyarország 2021 – Társadalom, gazdaság és politika napjainkban*. Budapest, Századvég Kiadó, 2021. 349–369.
- Mihály, N. – Komáromi, N. – Rónai, R. – Bruder, E. (2017). Demográfiai és szociálpszichológiai hatások az életszínvonal minimális és ideális szintjének megítélésében. *Polgári Szemle*, (13)4-6, 160–172. www.doi.org/10.24307/psz.2017.1213
- Mikrocenzus 2016. Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, 2018. https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mikrocenzus2016/mikrocenzus_2016_11.pdf

- Molnár, D. – Regős G. – Horváth D. (2021). *Gazdasági trendek – a koronavírus hatása a lakosság és a vállalatok konjunktúraérzetére*. In: Barthel-Rúzsza, Zs., Fűrész, G., Pillók, P., Stefkovics, Á. (2021) *Magyarország 2021 – Társadalom, gazdaság és politika napjainkban*. Budapest: Századvég Kiadó, 2021. 321–348.
- Nézőpont Intézet. (2023). *Nézőpont Intézet Fogyasztói Barométer, 2023. december*. https://nezopont.hu/images/gazdasagkutas/2024-01-19/Nezopont_Fogyasztoi-barometer_2023_december.pdf
- Nézőpont Intézet. (2024). *Fogyasztói Barométer: A dinamikus jövedelembővülés a fogyasztásnövekedés forrása*. Budapest: Nézőpont Intézet, 2024. december. https://nezopont.hu/images/fogyasztoi_01.20/Fogyasztoi_barometer_2024.pdf
- Nyitrai, F. (1998). A nemzetgazdaság teljesítményének mérési lehetőségei és megoldásai. *Statisztikai Szemle* (76)9, 727–742.
- Obrizan, M. (2022). *Poverty, Unemployment and Displacement in Ukraine: three months into the war*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2211.05628>.
- R. Fedor, A. – Fábián, G. – Szoboszlai, K. – Tóth, A. P. (2025). Az életminőség legfontosabb dimenzióinak változásai Nyíregyháza városában. *Acta Medicinæ Et Sociologica* 16(40), 20–64. <https://doi.org/10.19055/ams.2025.08/01/2>
- Rakesh, K. (2021). The pandemic stalls growth in the global middle class, pushes poverty up sharply. *Pew Research Center*, 2021. 03. 18. <https://www.pewresearch.org/social-trends/2021/03/18/the-pandemic-stalls-growth-in-the-global-middle-class-pushes-poverty-up-sharply/>.
- Reizer, B. (2011). A gyermekvállalás hatása a család jövedelmére Magyarországon. *Demográfia* (2)3, 160–175.
- Ringen, S. (1991). Households, standard of living and inequality. *Review of Income and Wealth* (37)1, 1–12. <https://doi.org/10.1111/j.1475-4991.1991.tb00335.x>
- Spéder, Zs. (2005). Az európai családformák változatossága. Párkapcsolatok, szülői és gyermeki szerepek az európai országokban az ezredfordulón. *Századvég*, 10(37), 3-47.
- Századvég Sajtószoza (2024). *Nem változott jelentősen a gazdasági közérzet márciusban*. Századvég Sajtószoza, 2024. március 25. <https://szazadveg.hu/cikkek/nem-valtozott-jelentosen-a-gazdasagi-kozerzet-marciusban/>
- Székely, A. – Agócs, G. (2023). Adókedvezmények rendszere a magyar családpolitikában. *Kapocs*, (6)2-3, 23-35. <https://doi.org/10.63582/KAPOCS.2023.2-3.3>
- Tóth, I. Gy. (szerk.). (2016). *A háztartások viselkedése a válság idején és azt követően. A „Makro sokkok – mikro válaszok: sikeres és sikertelen háztartási alkalmazkodás a válság idején Magyarországon – A Társadalmi Monitor kutatás” záró beszámolója*. https://old.tarki.hu/hu/research/hm/2016/monitor2016_kotet.pdf
- Tóth, I. Gy. – Hudácskó, Sz. (2020). *A koronavírus-járvány társadalmi hatásai a közvélemény-kutatások tükrében*. In: Kolosi, T. – Szelényi, I. – Tóth, I. Gy. (2020) *Társadalmi Riport 2020*. Budapest, Társadalmi Monitor, 2020. 553–572.
- Varga, J. – Csiszárík-Kocsir, Á. (2023). *Mitől érezzük jól magunkat? A jóléthez és a jólléthez vezető tényezők értelmezése egy primer kutatás eredményei alapján. Vállalkozásfejlesztés a XXI. században*. Óbudai Egyetem, 2023. II. kötet. 355–370. https://kgk.uni-obuda.hu/wp-content/uploads/2024/01/24_202311VF_2023_II_kotet.pdf
- Wolf, F. – Lohmann, H. – Böhnke, P. (2022). The standard of living among the poor across Europe. Does employment make a difference? *European Societies*, 24(5), 548-579. [www.doi.org/10.1080/14616696.2022.2076892](https://doi.org/10.1080/14616696.2022.2076892)
- Žiković, I. T. (2020). Poverty, the worst form of violence: perceived income adequacy among Croatian citizens. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 33(1), 712–730. <https://doi.org/10.1080/1331677X.2020.1720769>
- Zvonovsky, V. (2024). The economic divide of war: How the Russia-Ukraine conflict reshaped regional prosperity. *Academic Policy Paper Series* No. 3, November 2024.